

EKONOMİ POLİTİK

Erinç Yeldan, 1 Mayıs 2019

Küresel Ekonomide Durgunluk ve Coşku Bir Arada

Küresel ekonomide durgunluk denizi içinde “coşku” alevleri yaşanıyor. Geçen hafta Amerikan ekonomisinden gelen büyüme rakamları bu tanımı hak etmekte.

Amerikan ekonomisi 2019’un ilk çeyreğinde yüzde 3.2 büyüme gösterdi ve yüzde 2.4 olan beklentileri aştı. ABD’nin geçmiş dönemdeki büyüme hızı yüzde 2.2 idi. Dolayısıyla büyümede hızlı bir ivmelenme söz konusu.

Diğer yandan, 2019 ve yakın geleceğinde küresel ekonomide durgunluğun sürmekte olduğu ve 2009 krizinden toparlanma sürecinin on seneyi aşmasına karşın bir çok göstergede hala tamamlanmadığı dile getirilmekte. IMF, örneğin, son altı ay içerisinde üçüncü kez düşürmüş olduğu küresel büyüme tahminlerini en sonunda yüzde 3.3’e çekmiş durumda. IMF baş ekonomisti **Gita Gopinath**, dünya ekonomilerinin sürüklendiği bu ortamı “*hassas bir nokta*” olarak değerlendirmekte.

IMF’nin dünya ekonomisine ilişkin öngörülerini, gelişmekte olan ülkeler grubunda daha da belirginleşmekte. Türkiye’nin çoğunlukla kendi elleriyle yarattığı (yerli ve milli) krizine ek olarak Arjantin, IMF’den 57 milyar dolarlık destek ile birlikte sürdürdüğü “IMF’li istikrar programına” rağmen daralmaya devam ediyor ve işsizlik ve enflasyondaki artışın önüne geçebilmiş değil. Bu gruba Pakistan, Güney Afrika ve dünyanın ihracat yıldızı Kore de dahil olmak üzere.

ABD’ye dönersek

Bu genel durgunluk ortamında ABD ekonomisinin coşkulu büyüme performansını nasıl değerlendirebiliriz?

Öncelikle ABD milli gelirin bileşenlerine baktığımızda, büyümeyi sürükleyen unsurun talep değil, arz yönünden gelen üretim artışıyla sınırlı olduğunu görmekteyiz. Örneğin (çekirdek) kişisel tüketim harcamalarındaki artış sadece yüzde 1.3 düzeyinde. Beklenti zaten yüzde 1.4 imiş. Önceki çeyrekte de yüzde 1.8 ile birlikte düşünüldüğünde, büyümenin talep yaratmayan biçimde gerçekleşmekte olduğunu anlıyoruz. “Talep” yaratmayan üretim fazlasının stok birikimine yol açması kaçınılmaz. Nitekim, “stok yatırımlarının” milli gelirdeki büyümenin 0.7 puanını tek başına karşılamakta olduğunu görüyoruz. Talep eksikliğinin ardında ise OECD tarafından betimlendiği üzere, “ücretsiz büyüme” olgusu yatmakta.

Bütün bunlardan geriye konjonktürel / günlük yapay destekler kalıyor. Seçim dönemi yaklaştıkça, Başkan Trump’un şirketler kesiminin vergi sonrası gelirlerini yükseltmek için önemli bir araç olarak kullanmayı tercih ettiği vergi indirimlerine dayalı mali destek programı, büyüme ateşini şimdilik koruyor gözüküyor. Ancak, Amerika’lı Marxist ekonomist **Michael Roberts**’in blog sitesinde yayınladığı verilerde Amerikan şirketlerin kar oranlarının henüz 2009 öncesi düzeyine ulaşmadığını vurgulamakta. Bunun da ötesinde, *zombi* diye anılan şirketlerin (faiz giderleri, üretimden elde ettikleri gelirleri aşan şirketler) toplam içindeki

payının yüzde 10'u aştığını vurgulayan Roberts, Amerika'dan gelen yeni bir borçluluk krizi dalgasına dikkat çekiyor.

Kapitalizm nihayetinde "kar amaçlı birikim" düzeni. Karlılık toparlanmadıkça büyük küresel durgunluk sürecinden çıkmak da mümkün değil.